

משרד החינוך לערכים

דן בן-דוד

יש החושבים שאחד מתפקידיה העיקריים של מערכת החינוך הוא לחנך לערכים. מן הסתם, מחשבה זו מושתתת על ההנחה שלספק החינוך הערכי לילדינו, משרד החינוך, ישנה היושרה הבסיסית להוביל מהלך כזה.

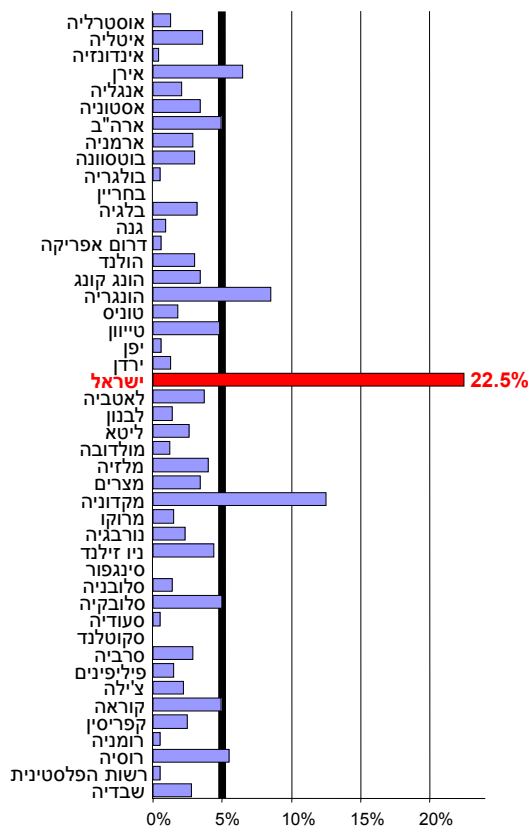
תארו לעצמכם את המצב הדמיוני ששר הרווחה בישראל היה דואג יותר לענייני משרדו, העניים, מאשר לענייני המתנחלים. שערו בנפשכם תרחיש שבו לפני שהשר האחרון, זבולון אורלב, העדיף להתנתק מהעניים – במקום להתנתק מעזה – הוא היה מכנס מסיבת עיתונאים דרמטית לברך למדינה על הצלחתו המרשימה בהדברת העוני, עם גרפים וטבלאות המעידים על שינוי מגמה. לא עוד שיעורי עוני בין הגבוהים במערב, כי מדינת היהודים גילתה את הסוד לשיפור המצב. רק נשמיט מהמדגם הלאומי את האוכלוסיה החרדית – הרי הם ממילא אינם ציונים כמונו – ונוציא מהמדגם עוד כמה כאלה שהם עניים בגלל שמגיע להם. אז נקבל את התמונה "האמיתית" של העוני, לתפארת מדינת ישראל.

נשמע מגוחך? למי יכולה להיות עזות מצח כזו לבשל מדגם במקום פתרונות? ברוכים הבאים לקורס "יסודות הערכים" בחוג לתרבות שלטונית. שיעור מעניין במיוחד ביושרה ציבורית הועבר לפני מספר ימים על ידי שרת החינוך, לימור לבנת.

הבשורה: מגמה רבת עשורים של נפילה לתהומות החינוך המערבי נעצרה בעת משמרתה. מבחני ה-TIMSS הבינלאומיים במתמטיקה ובמדע מ-2003 מראים שישראל הצליחה לצאת מתחתית המערב למקום טוב בשליש התחתון של המדינות המתועשות. בהחלט בשורה לעם הספר.

איך הצליח המשרד לשנות את המגמה, וכל זאת עוד בטרם הונחלה הרפורמה של דברת? מתברר שעם קצת נחרצות, ניתן לעשות הכל. על פי כללי TIMSS, כל מדינה רשאית להשמיט מהמדגם עד 5% מהנדגמים מסיבות שונות. 41 מתוך 46 המדינות שעבורם פורסמו ציונים (לא פורסמו ציונים עבור

שיעור ההשמטה ממבחני TIMSS במתמטיקה ובמדע, 2003

דן בן-דוד, אוניברסיטת תל-אביב
מקור הנתונים: TIMSS 2003

המדינה ה-47, סוריה) עמדו בכבוד בתנאים. לעומתן, רוסיה חצתה את גבול המותר עם 5.5%, רחמנא ליצלן, וכך גם אירן (6.5%) והונגריה (8.5%). מקדוניה המופקרת השמיטה מהמדגם 12.5% מהאוכלוסיה ומבתי הספר. המדינה בעלת המדגם המייצג ביותר – לפחות את ערכיה, אם לא את אוכלוסיתה – היתה ישראל, אשר השמיטה 22.5%, בהשוואה למוצע של 2.8% בכל 45 המדינות האחרות.

גם במבחני TIMSS הקודמים, ב-1999, השמיטה ישראל את כל החרדים. אז, עמד אחוז ההשמטה על 16%. אך הוצאת החרדים מהמדגם לא הספיקה כדי לחלץ את ישראל מתחתית העולם המערבי בביצועי ילדיה. ב-2003 הוגדל אחוז ההשמטה ב-41% (מ-16 ל-22.5) וזה ככל הנראה סיפק את הסחורה.

עוד פרט שהשרה והמנכ"לית "שכחו" לומר במסיבת העיתונאים: כל מדינה התבקשה לשלוח ל-TIMSS לפחות אדם אחד שאינו קשור כלל למערך המבחנים הלאומי כדי שיוכל לקבל הדרכה שתאפשר פיקוח בלתי תלוי בנעשה בכל מדינה. כפי שמצוין בספרי הסיכום של TIMSS, רק אירן וישראל לא שלחו נציגים. אנו בחברה ערכית טובה.

לפחות ישנו מוסד לאומי אחד שמספק תמונת אמת לגבי היכולת הלאומית שלנו בתחום החינוך. מבחני מיון למתגיסיים לצה"ל כוללים מבחנים באוריינות. רמה 9 נחשבת לרמה מספקת. לפי שלמה דברת, 60% מילידי ישראל עברו את הרמה 9 בשנות השמונים. לפני שש שנים, רק 40% עברו. בשנה שעברה – שנת "ההישג" של לימור לבנת – זה ירד ל-32%. בעשור וחצי, הצלחנו להוריד בחצי את מספר ילדי הארץ שיוודעים לקרוא!

אז מי צריך רפורמות בחינוך כאשר ניתן פשוט להשמיט את מי שמקלקל את התוצאות הלאומיות? האם כדאי גם לאמץ שיטה זו ולהשמיט אותם משורות בעלי זכות ההצבעה כדי שלא יקלקלו תוצאות לאומיות אחרות במישורים נוספים?

זהו בהחלט משרד החינוך לערכים. יש ממי ללמוד.